

Μούσες των ποιητών

Γκόγια, Η Μαριησία de la Solana

Γυναικείες μορφές γενιούνται από πολύ νωρίς στην τέχνη, εμπνέουν και συμβολίζουν. Οι αναφορές και οι απεικονίσεις μάς παραπέμπουν στη γυναίκα-θεά, τη γυναίκα-μητέρα και τη γυναίκα-σύντροφο. Εξάλλου, ήδη από την παράδοση της ελληνικής μυθολογίας, υπάρχει η γυναικεία μορφή της Μούσας Κλειώς, που είναι σεβαστή και ταυτόχρονα γοητευτική ως θεά της ποίησης.

Συχνά, οι γυναικείες μορφές εξιδανικεύονται, κινούνται, άλλοτε στον οικείο χώρο των ποιητών και άλλοτε ανάμεσα στο πραγματικό και στο φανταστικό, τους εμπνέουν και τους συνοδεύουν στην ποιητική τους δημιουργία. Οι ποιητές πιστεύουν ότι η ομορφιά της ψυχής τους ακτινοβολεί το φως και το αντανakiλά στον κόσμο γύρω τους.

Η μορφή της γυναίκας-μούσας εξελίσσεται τις περισσότερες φορές ως ποιητική ιδέα που συνδυάζει το κάλλος, τη δύναμη και την αρετή.

Η Αγνώριστη

Η αγνώριστη είναι ένα από τα ποιήματα που έγραψε σε νεαρή ηλικία ο Διονύσιος Σολωμός. Εδώ περιγράφεται μια νεαρή γυναικεία μορφή εξιδανικευμένη, που η ομορφιά της δένεται αρμονικά με τη φύση. Η γλώσσα, που χρησιμοποιεί ο ποιητής είναι εκείνη της ιδιαίτερης πατρίδας του και εκφράζει μια τρυφερή διάθεση απέναντί της. Ο ανάλαφρος ρυθμός του ποιήματος προσπαθεί να αποδώσει τον βηματισμό της νεαρής κοπέλας μέσα στη φύση. Αυτή την εικόνα ομορφιάς και αγνότητας, λουσμένης μέσα στο δικό της το φως, θα τη χρησιμοποιήσει αργότερα, για να δώσει μορφή στις αξίες της ελευθερίας και της αρετής, που κατέχουν σημαντική θέση στο έργο.

Κλοντ Μονέ, Γυναίκα με ομπρέλα - Η μαντάμ Μονέ με το γιο της

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροντυμένη
οχ το βουνό;

όταν χαράζει
και η αυγούλα
λεπτή βροχούλα
στέρνει δροσιάς.

Τώρα που τούτη
η κόρη φαίνεται,
το χόρτο γένεται
άνθι απαλό.

Και των μαλλιών της
τ' ωραίο πλήθος
πάνου στο στήθος
λάμπει ξανθό.

Κι ευθύς ανοίγει
τα ωραία του κάλλη
και το κεφάλι
συχνοκουνεί·

Έχουν τα μάτια της,
οπού γελούνε,
το χρώμα που 'ναι
στον ουρανό.

κι ερωτεμένο,
να μην το αφήσει,
να το πατήσει
παρακαλεί.

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροντυμένη
οχ το βουνό;

Κόκκινα κι όμορφα
έχει τα χείλα,
ωσάν τα φύλλα
της ροδαριάς,

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πού βρίσκεται η κοπέλα και τι μαθαίνουμε για την εμφάνισή της;
2. Χωρίστε το ποίημα σε εικόνες, με κριτήριο το ιδιαίτερο θέμα που περιγράφεται κάθε φορά.
3. Περιγράψτε την κίνησή του κοριτσιού: ποιες αντιδράσεις προκαλεί στον χώρο;
4. Πώς περιγράφονται από τον ποιητή τα χείλη, τα μαλλιά και τα μάτια του;
-βρείτε τα επίθετα που μιλούν γι' αυτά, τις εικόνες και τις παρομοιώσεις στις οποίες στηρίζεται η περιγραφή.
5. Ποια χρώματα τονίζονται στην παραπάνω περιγραφή;
6. Ποια είναι τα χρώματα και η ατμόσφαιρα του χώρου μέσα στον οποίο κινείται η «αγνώριστη» του ποιήματος; Πώς λειτουργούν τα χρώματα της μορφής και του χώρου.
6. Ο ποιητής- αφηγητής αποδίδει την παραπάνω εικόνα με μια ιδιαίτερη διάθεση. Ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος εκφράζουν τη διάθεση αυτή; Αφού τις συγκεντρώσετε, να την αποδώσετε με δικά σας λόγια.
7. Το ποίημα έχει έναν ιδιαίτερο ρυθμό και ομοιοκαταληξία. Διαβάστε το προσεκτικά, ώστε να παρατηρήσετε:
α) ποιες συλλαβές τονίζονται περισσότερο στην ανάγνωση και
β) πού υπάρχει ομοιοκαταληξία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Το ποίημα αποτελεί μια εικόνα, με ιδιαίτερη κίνηση, χρώματα και ρυθμό. Προσπαθήστε να αποδώσετε την εικόνα αυτή :
α) με δικά σας λόγια.
β) με ζωγραφική ή κολάζ.
2. Πού ή πώς θα τοποθετούσατε το πρόσωπο του ποιητή στην παραπάνω σύνθεση;
3. Πίνακας με την «ασπροντυμένη»:
α) Γύζη ή Λύτρα ή
β) ιταλικής Αναγέννησης
Βρείτε ομοιότητες ή διαφορές. Να συγκρίνετε τη μορφή του ποιήματος με αυτή του πίνακα.

«Ο Δείπνος»

Τη γαλήνια ατμόσφαιρα ενός δείπνου στην εξοχή μαζί με αγαπημένα γυναικεία πρόσωπα αποδίδει το ποίημα που ακολουθεί. Πίσω από την ηρεμία της νύχτας υπάρχει ο ίσκιος του θανάτου που τον απομακρύνουν, όμως, οι πολλές εικόνες, μέσα και έξω από το σπίτι...

Γιώργος Ρόρρης, Σπουδή για την προσωπογραφία της Ευανθίας Σούτογλου

Στο δώμα, απάνω στο βουνόν, έτοιμος είν' ο δείπνος,
Γλυκό είναι του λαδιού το φως, σαν το γλυκό καρπό του,
θροφή στα μάτια, με γλαυκή στο χάλκιωμα τη ρίζα...
Σα γαληνός αστερισμός στα μάτια ο λυχνοστάτης.
Και το τραπέζι με λινόν ευωδιασμένο εστρώθη,
απάνω του οι χλωροί καρποί, απάνω κι η κερήθρα,
κι η ελιά γλυκιά στα στόματα, καθώς το φως στα μάτια.
Και η ανυφάντρα εδείπναγε, και η νια μοιρολογήτρα,
γυναίκες γλυκομέτωπες, η Λυγιά δίπλα εδείπνα,
που τη φλογέρα απίθωσε στον αργαλειόν απάνω,
και η Γλαύκη, μεγαλόφωτη γυναίκα, αναπαμένα
στο μέτωπό της τα μαλλιά που 'χε σε δυο φτερούγες
χρυσές και πόφεγγε ήσυχα το μέγα μέτωπό της.

Κι η ήσυχη εσπέρα εφώταγε μες στα βαθιά μας φρένα,
στα παραθύρια τα ανοιχτά βαθιάν Ολύμπια νύχτα,
με τα βουνά σαν τον αχνόν απ' το λειψό φεγγάρι,
με τα άστρα πόπιναν το φως στις ηρεμίας το λάδι.
Θροφή στα μάτια, σαν η ελιά στο στόμα, ο λυχνοστάτης
Βαθιά 'φεγγε τα φρένα μας με την Ολύμπια νύχτα.
Το λάδι έφεγγε μέσα μας, βαθιά, την καλοσύνη,
κι η νύχτα την αγέρωχη γαλήνη και τη σιέψη.
Πίσω απ' τ' αλαργινό βουνό, που εδιάφεγγε σαν άχνα,
κατέβαινε κι ο πόνος μας μαζί με το φεγγάρι,
που επύρωνε, ως βασίλευε, τη σιωπηλή αγωνία...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Το κείμενο αποτελεί μια ποιητική εικόνα ενός δείπνου. Βρείτε στο κείμενο τα στοιχεία που αναφέρονται:
 - α. στον τόπο και στο χρόνο που συμβαίνει,
 - β. στα πρόσωπα που παρουσιάζονται· ποια είναι η σχέση τους με τον ποιητή;
 - γ. σε όσα προσφέρονται σ' αυτό το δείπνο.
2. Βρείτε τα επίθετα και τις εικόνες που αναφέρονται στις γυναίκες του ποιήματος.
3. Ποια είναι τα συναισθήματα των προσώπων του δείπνου; Με ποια διάθεση τα περιγράφει ο ποιητής;
4. Ξεχωρίστε τους στίχους που αναφέρονται στην ελιά και στον καρπό της. Τι προσφέρουν στους ανθρώπους του δείπνου;
5. Ο Σικελιανός περιγράφει το δείπνο με μια ποιητική και φιλοσοφική διάθεση. Πώς δηλώνεται αυτή μέσα στο ποίημα;
7. Το δείπνο, στο τέλος της μέρας, δίνει την ευκαιρία στους ανθρώπους του σπιτιού, όχι μόνο να συζητήσουν, αλλά και να αναστοχαστούν όσα έγιναν στη διάρκεια της μέρας, πραγματοποιώντας έτσι μια βαθύτερη επικοινωνία με τους άλλους και με τον εαυτό τους. Υπάρχουν τέτοια στοιχεία μέσα στο ποίημα; Σε ποιες φράσεις μπορείτε να τα εντοπίσετε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Φανταστείτε ότι πρέπει να σκηνοθετήσετε το ποίημα: Συζητήστε για το πώς πρέπει να διαμορφωθεί ο χώρος, πώς πρέπει να φωτιστεί και να στρωθεί το τραπέζι και να παρουσιαστούν τα πρόσωπα.
2. Ποια στοιχεία του κειμένου μας παραπέμπουν σε παλιότερες μορφές ζωής; Πώς πιστεύετε ότι συνεισφέρουν στην ατμόσφαιρα του ποιήματος;
3. Ζωγραφικός πίνακας με σκηνές δείπνου: (Βαν Γκογκ, Οι πατατοφάγοι):

- α) Παρατηρήστε το δείπνο: το φαγητό που προσφέρεται, την κατάσταση και τη διάθεση των ανθρώπων.
β) Προσπαθήστε να δώσετε, με απλά λόγια, αλλά αποδίδοντας το συναίσθημα, την εικόνα ενός δείπνου.
4. Η ελιά με τον καρπό της έχει μια ιδιαίτερη σημασία τόσο στο ποίημα, όσο και στην καθημερινή μας ζωή. Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε στοιχεία από τον λαϊκό μας βίο και από την επιστημονική έρευνα που το επιβεβαιώνουν.
5. α) *γλυκομέτωπη, μεγαλόφωτη*: βρείτε τα συνθετικά των παραπάνω επιθέτων και προσπαθήστε να τα αποδώσετε με δικά σας λόγια.
β) Από την εποχή του Ομήρου μέχρι τα δημοτικά μας τραγούδια οι ποιητές μεταφέρονται σε αγαπημένες μορφές, χρησιμοποιώντας σύνθετα, όπως τα παραπάνω. Προσπαθήστε κι εσείς να συγκεντρώσετε άλλα παρόμοια από μια συλλογή δημοτικών τραγουδιών ή διαβάζοντας σελίδες από τον Όμηρο.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

λυχνοστάτης ο: το στήριγμα πάνω στο οποίο τοποθετείται το λυχνάρι

γλαυκό, -ή, -ό: αυτός που έχει ανοιχτό γαλάζιο χρώμα

το φως... με γλαυκή στο χάλκωμα τη ρίζα: η φλόγα μέσα στο χάλκινο λυχνάρι παίρνει ένα ανοιχτό γαλάζιο χρώμα

κερήθρα η: το κελί της κυψέλης, όπου η μέλισσα τοποθετεί το μέλι της

ανυφάντρα η: η γυναίκα που υφαίνει

αλαργινός, -ή, -ο: μακρινός

τ' αλαργινό βουνό, που edιάφεγγε σαν άχνα: το μακρινό βουνό που μόλις φαινόταν.

Α. Τάσος, Χωριάτικος γάμος